

En österbottensk reumatikerförening

Verna Peltola insjuknade i reumatoid artrit 1976, en för henne då okänd sjukdom. Hon fortsatte att sköta sitt arbete på skattekontoret i Jakobstad ytterligare 5 år. Vistelser på specialsjukhuset i Heinola har varit återkommande ljuspunkter med dess behandlingar. Efter femton operationer klarar hon sig själv med det nödvändigaste i vardagen och med sin egen bil har hon under alla år tagit sig dit hon behövt och dottern var till stor hjälp under de yrkesverksamma åren.

En andra diagnos hon fått är sekundär amyloidos, (enl. uppslagsbok samma som skelleftesjukan) som påverkar inre organ. Medicineringen består sedan lång tid tillbaka av kortison och cellgift. Tyvärr har hjärtbesvär tillkommit, men en del är behandlade nu.

För 20 år sedan gick Verna Peltola med i reumatikerföreningen och var sekreterare den första tiden, men sedan tog hon över ordförandeskapet och har omvalts gång på gång, både för sin allmänna kompetens och språkkunskaper. En ordinär förening kan i enspråkig omgivning klara sig med bristfälliga kunskaper i det andra inhemska språket. Men om en enda finskspråkig

valt att gå med i en svensk (=finlandssvensk) förening lämnas information på medlemsmöten direkt på båda språken. Tyvärr lär inte en finsk majoritet någonsin ge samma service under motsvarande förhållanden.

174 föreningar

I Finland finns 174 reumatikerföreningar, vissa enspråkigt finska och några svenska dito. Av de österbottensiska föreningarna är några tvåspråkiga, Jakobstad, Vasa, Kristinestad men också Vasanejdens barn och unga. De helsvenska är Kronoby, Oravais, Korsholm och Närpes.

Jakobstadsnejdens reumatikerförening har 350 medlemmar varav 8 st utgör styrelse, plus ordförande och 2 suppleanter. Sekreterarsysslan sköts av en frisk medhjälpare som står utanför styrelsen på egen begäran. Tre medlemmar representerande varsin kommun deltar ständigt. Föreningens verksamhetsspråk ska vara svenska enligt stadgar upptagna av Finska reumatikerförbundet. I praktiken skrivs alla protokollen på svenska men de medlemsbrev som utskickas 2 gånger per år har texten på båda språken. Utflykter görs också 2 gånger per år, såväl inrikes som utrikes. Konditions träning sker i varmbassäng men också med gångträning. Den populära massrörelsen här att "gå till lådan" en gång på hösten innebär att gå till en gästbok i en låda ett antal kilometrars väg bort. Vattengympa och annan träning ordnas regelbundet. Föreningen saknar numera lokal i Jakobstad, hemorten för flertalet av medlemmarna, som fast samlingspunkt. Och det verkar omöjligt att påverka stadens styrande att leta fram en sådan eller att helt enkelt bygga nytt.

Föreningsliv respektive nyhetsvärde

Lokaltidningarna är tillmötesgående så till vida att föreningar annonserar gratis i en "Minnesspalt" med kallelser till möten. Icke medlemmar är också välkomna på dessa och någon blir ny medlem ibland efter ett sådant möte. Medlemsavgiften är på 50 mk/år, ca

70 kr varav 18 mk går till förbundet.

Samarbete mellan svensk- och tvåspråkiga föreningar har tagits upp, vartannat år har Åland och Ekenäs varit värdar för de s.k. sommandagarna och år 2002 är det Jakobstads tur. Helsvensk samarbetsdag hålles vår och höst, två gånger per år alltså.

Blivande euroland med två språk

Det är självklart att, i vissa delvis enspråkigt svenska samhällen, en person med goda kunskaper i båda språken är närmast oersättlig. Verna Peltola har åtagit sig många uppdrag sedan lång tid tillbaka och är efterfrågad i sin egenskap av tvåspråkig (åtminstone i tal, hon anser sig vara osäker på den finska grammatiken i skrift). Bl.a. är hon invald i förbundsfullmäktige i Helsingfors som de svenskspråkigas representant och genom arbetsgrupps- och kommittéarbete har hon medverkat till att skriften "Du och din hemkommun" finns på svenska också. Den handlar om hur den enskilde närmar sig de styrande i kommunen.

Vid tidpunkten för intervjuerna har en långvarig läkarstrejk hållit universitetssjukhusen på sparlåga sedan 17 veckor och specialister på centralsjukhusen deltar också. Trots den stora bristen på reumatologer har inte strejken skadat alltför mycket ännu. Köer har förlängts men akuta fall tas om hand. Grannstaden Karleby är också uttagen, men Jakobstad och lilla grannstaden Nykarleby är skonade från detta. Men någon reumatolog finns inte i trakten, utan en allmänläkare på en hälsocentral skriver remiss till Vasa när någon reumatopatient går in i en aktiv fas i sin sjukdom. För att bli mottagen på specialsjukhuset i Heinola under senare tid krävs att sjukvårdsdistriktet gör en betalningsförbindelse med dem. Beslutsvägen har förlängts och försvarats sedan detta genomfördes. En välbekant brist på reumatologer existerar i Österbotten. Efter mycket om och men inrättades en ny överläkartjänst i reumatologi på Vasa Centralsjukhus. I de tvåspråkiga

städerna är språkkraven höga på läkarna. Ingen patient verkar tycka att begagnande av tolkhjälp är en utväg. Språklagen stipulerar också att alla ska ha rätt till service på sitt modersmål vid alla mellanhavanden med samhällstjänster såsom polis, skattebyrå och sjukvård. Detta fungerar inte bra på alla orter.

En reumasköterska på halvtid finns nu i Jakobstad, och hon gör ett viktigt jobb. Hon kallar alla reumatiker på besök för kontroll och information. En annan viktig personresurs är stöd- och kontaktpersoner, för närvarande ställer bl.a. ordföranden Verna Peltola och vice ordföranden Gustav Julin upp med den funktionen. Särskilt är det nyinsjuknade som ringer och ställer ställer många frågor, gruppen har självklart tystnadsplikt.

Lyckade förhandlingar

Gustav Julin drabbades av ryggreuman Bechterews för 43 år sedan och har varit pensionär de senaste 28 åren. Omskolning erbjöds förut, men familjesituationen och ekonomin var ett oöverstigligt hinder. Han är skicklig i träslöjd och har verkat som slöjdlärare förut. Han har också länge innehaft tunga förtroendeuppdrag, är bl.a. ordförande i kommunens handikappråd och engagerad i sociala hälsovårdsnämnden. I ett tidigt skede när ett pensionärshem byggdes i hans hemkommun Nykarleby lyckades fyra reumatiker påverka kommunen att låta bygga en varmbassäng i anläggningen. (Ursprungligt alternativ var sittbadkar för de gamla!). Denna bassäng får användas även av reumatikerna året om och grupper om 6 personer i varje alternerar i halvtimmespass. Ett kort träningspass kan hända, men man börjar och avslutar träningen med en stund i bastun (vilken är en självklarhet i alla finska fastigheter).

Några jämförelser av sjukvårdskostnader inom kronikervården: En årsavgift på 120 mk eller 50 mk/gång är valfri vid besök på hälsocentralen (vårdcentral).

Behandlingar inkl. specialistvård har ett tak på 3500 mk per år (inkl. årsavg). Enbart medicin får kosta 3200 mk överskjutande står staten för.

Jämfört med Sveriges system blir det mycket dyrt. Ekonomiskt bistånd behövs ibland.

Gustav Julin berättar att några personer inom föreningen med beviljad vård på reumatiker- sjukhuset i Heinola avstått denna av språkliga skäl. Sjukhuset är totalt finskspråkigt men under hans vistelse där lyckades han och andra svenska kamrater få en egen samlingslokal för tillfället, vilket var mycket betydelsefullt för trivseln.

Närvården på hälsocentralen i Nykarleby fungerar bra. De 5 läkarna trivs och får uppskattning genom vidareutbildning och bra personalpolitik i övrigt.

Detta var några fakta förmedlade genom och om den geografiskt vidsträckt Jakobstadsnejdens reumatikerförening.

Genom Gun-Britt Levin